

Oponentský posudek na disertační práci

HORA Martin:

Proporce dolní končetiny a energetická nákladnost lokomoce lidí svrchního pleistocénu

Poznámky k formě a formálnímu uspořádání

Disertační práce je sestavena jako Komentář k souboru pěti vlastních vědeckovýzkumných článků pod názvem *Proporce dolní končetiny a energetická nákladnost lokomoce lidí svrchního pleistocénu*, uveřejněných v IF žurnálech a dalších osm abstrakt a dvě popularizační publikace.

Práce má 134 stran, v komentované části pak 3 obrázky.

V prvé části je úvodní pasáž věnovaná Evoluci proporcí dolní končetiny, variabilitě proporcí a funkčnímu významu proporcí dolních končetin v energetice lokomoce, dále pak proporcí dolní končetině v odhadu výšky postavy a proporcí dolní končetiny ve vztahu k mobilitě.

Dále pak definuje **cíle práce**:

- 1) analyzovat vliv relativní délky dolní končetiny vzhledem k tělesné hmotnosti a krurálního indexu na energetickou nákladnost chůze lidí pozdního pleistocénu,
- 2) odhadnout náklady na chůzi lidí pozdního pleistocénu zahrnutím proporcí dolní končetiny do odhadu.

Věcné poznámky

Pro čtenáře mimo obor antropologie je nanejvýše obtížné umístit na časovou osu odborné názvy období ve vývoji Země, resp. člověka a ani zdlouhavé vyhledávání nevede k uspokojivým výsledkům, neboť nelze jednoduše nalézt poslední recentní dělení a „názvosloví“ s přiřazením k časové ose. Nalezené údaje se i významně liší v intervalech letopočtů.. Autor má jistě tento problém vyřešen, Takováto časová osa by významně přispěla k přehlednosti a atraktivnosti práce.

Str.

- 10** – obr. 3 – m. rectus femoris je i flexorem kyčelního kloubu ! Jedna šlacha odstupuje od spina illiaca anterior inferior a druhá od horního okraje acetabula.
- 16** – Implicitně jsou otázky metodiky obsažené v cílech práce. Pro větší přehlednost by však bylo vhodné mít METODIKU samostatně jako kapitolu, a to i v komentované práci. Rovněž hypotetické otázky „uschované“ v CÍLECH, by bylo vhodnější uvést jako samostatnou, více zpracovanou kapitolu.
- 16** – místo *manipulování* proporcemi d.k. by bylo vhodnější např. terminologie z matematického modelování – *nastavením, variováním parametru proporcí...*

17 – Guben a Boehmová (2012, 2014) v bibliografii nenalezeny !

Z biomechanického hlediska je nutné připomenout, že studie resp. dosud používaný „model nákladnosti“ tohoto typu má jeden nedostatek, nebo spíše nevýhodu, a to, že chybí řešení při akceptaci proměnné viskoelastické složky komplexu sval – šlacha např. lýtkový sval – Achillova šlacha. Obecně z tohoto důvodu je vhodné dále zahrnout do modelů např. viskoelastické vlastnosti šlach a simulačními postupy nalézt řešení této optimalizační úlohy. Tím by se dosáhlo zpřesnění odhadu včetně délky svalových vláken. Souvisí s otázkou 1.

Komentář a hlavní přínosy práce

Vytčené cíle byly postupně plněny a splněny a velmi kvalitně dokumentována jejich forma i obsah (formou IF článků). Vesměs se jedná o dobře definované problémy s hlubokými konsekvencemi jak ke světové literatuře, tak k reálným problémům antropologického výzkumu. Důležitou skutečností jsou nejen zpřesněné odhady výsledků výzkumu ve srovnání s výsledky předchozími a to celosvětově, např. rovnice pro odhad energetické náročnosti lokomoce, výšky postavy, ohybových momentů dynamicky zatěžovaných dlouhých kostí, subperiostálního napětí a další, ale i skutečnost, že předložené modely jsou využitelné i pro oblasti recentních populací. Zde je dobře ukázána i jejich zvýšená reliabilita.

Přidatné cíle práce souvisí s podílem autora této dizertace na dalších projektech týkajících se proporcí dolní končetiny a/nebo lokomoce člověka. V rámci studia proporcí dolní končetiny byl zjišťován význam interpopulační a intrapopulační variability proporcí dolní končetiny v odhadu výšky postavy z dlouhých kostí končetin.

V rámci širšího mezinárodního projektu, v němž se skloubila témata předkládané práce jako např. proporce dolní končetiny a jejich vliv na lokomoční parametry, pak studovali vývoj robusticity kostry a míry mobility v období holocénu. Důležitým výsledkem je pak rovněž zpřesnění regresních rovnic diferenciací populace na severní a jižní, což dříve publikováno v těchto konsekvencích nebylo.

Předložená práce je z oblasti archeologie avšak s velkou porcí interdisciplinarity. Využívá matematiku, fyziku, biomechaniku, anatomii a další vědní obory. Kromě teoretických základů staví silně na experimentálních postupech a podložených výsledcích. To tuto práci řadí do kategorie vysoce kvalitních, moderních vědeckých prací.

Autor kromě rozsáhlého teoretického základu, prokázal vysoký stupeň kreativity, praktických znalostí a dovedností. Ukázal, že je soustředěn na vytčené cíle a ty řeší týmovým způsobem včetně významných mezinárodních spoluprací.

Disertant prokazuje dobrou schopnost analytického rozboru dosažených výsledků a jejich syntetického využití. Autor práce se nebojí detailních analýz, prokazuje samostatnost, kreativitu, pečlivost a schopnost navržení experimentu, metodickou zručnost a cílevědomost.

Dokáže rozpoznat i na první pohled „neviditelné“, a využít výsledků pro vzájemnou komparaci a ukázat jejich vzájemnou podmíněnost. Dobře využívá i v této části práce světovou literaturu. Ne úplně samozřejmá je skutečnost, že získal vlastní grant GAUK 169 310 na podporu výzkumu předložených témat. Vše završuje kvalitními publikacemi.

Otázky:

1. Vysvětlíte a ukažte, jaký podíl v modelu nákladů na energetickou bilanci chůze bude mít zahrnutí u m. quadriceps femoris (např. hlavy m. rectus femoris) jeho origa (začátku) nad acetabulem a spina iliaca anterior inferior – stačí odhad v modelu obr.3,
- 2.

$$l \pm \Delta l$$

kde: l – původní model dle obr.3

$\Delta l_{o,i}$ – reálná změna délky „svalových snopců v teoretickém modelu „k“ acetabulu a spině (origo), resp. k drsnatině kosti holení (insertio), při uvažování přechodu svalová vlákna – šlacha !

3. Obdobně u m.gastrocnemius. Oba svaly jsou dvoukloubé.
4. Vysvětlíte směr vektoru svalové síly a jejich rozdíly ve schématu obr.2 a obr. 3
5. Obr. 2 a 3 – o jaký tlak se jedná (skalár).

Poznámka

Uvedené kritické poznámky nesnižují význam předložené práce – jsou pohledem, který by měl umožnit spíše zlepšení předložených řešení daného problému tak, aby v budoucnu další práce (předpokládám, že autor bude v tomto nosném tématu pokračovat) měly ještě vyšší úroveň a to i v oblasti biomechaniky, kam práce tohoto typu rovněž směřuje.

Závěr

Cíle práce byly splněny. Disertant rovněž deklaruje pokračování v těchto nosných tématech a dokládá ho i dalšími prezentacemi na mezinárodních fórech. Výsledky jeho práce jsou dobrým příslibem do budoucnosti.

Předloženou práci

HORA Martin: Proporce dolní končetiny a energetická nákladnost lokomoce lidí svrchního pleistocénu

doporučuji k obhajobě a po vypořádání se s předloženými otázkami navrhuji panu Mgr. Martinu Horovi udělení titulu Ph.D.

doc. dr. Karel Jelen, CSc.

Předseda České společnosti pro biomechaniku
Předseda oborové rady biomechaniky

Katedra anatomie a biomechaniky
Laboratoř biomechaniky extrémních zátěží
Znalecký ústav – forenzní biomechanika
Poradní skupina ministra spravedlnosti – forenzní biomechanika

UK v Praze
Fakulta tělesné výchovy a sportu